

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

ПРАВО

на безпечне довкілля

Ганна ВРОНСЬКА,
суддя Верховного Суду

Право на безпечне довілля

Стаття 50 Конституції України

Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення

Довілля

Цивільний кодекс України

стаття 239 та стаття 293

Цивільний кодекс України чітко визначає та деталізує правові засади щодо права кожної особи на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Зокрема, у статтях 239 та 293 закріплено основні гарантії цього права, визначено механізми його реалізації та захисту.

Фізична особа

має право на

*безпечне для життя і
здоров'я довкілля*

*право на достовірну
інформацію про стан довкілля*

*право на достовірну інформацію про
якість харчових продуктів і
предметів побуту*

*а також право на її збирання
та поширення*

Діяльність фізичної та юридичної особи

що призводить до нищення, псування, забруднення довкілля, є незаконною. Кожен має право вимагати припинення такої діяльності.

Фізична особа

має право на безпечні для неї продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту)

має право на належні, безпечні і здорові умови праці, проживання, навчання тощо.

Визнання права

У липні 2022 року Організація Об'єднаних Націй повідомила, що Генеральна Асамблея визнала право на чисте, безпечне для здоров'я та стале довкілля як одне з прав людини

Генеральна Асамблея ООН

Резолюція ГА ООН A/76/L.75 від 26.07.2022 року

- відзначила, що це право пов'язане з іншими правами та існуючим міжнародним правом,
- підтвердила, що сприяння цьому праву вимагає повної реалізації багатосторонніх екологічних угод на принципах міжнародного екологічного права,
- закликала держави, міжнародні організації, підприємства та інші зацікавлені сторони приймати політичні рішення, підвищувати міжнародне співробітництво, зміцнювати потужності та продовжувати ділитися передовими практиками з метою збільшення зусиль для забезпечення чистого, здорового та сталого довкілля для всіх.

Стокгольмська декларація (1972)

Стокгольмська декларація вперше в світі закріпила ряд міжнародно-правових принципів:

- ★ *визнання права людини жити у сприятливому довкіллі і обов'язку його охороняти (Принцип 1);*
- ★ *принцип суверенного права держав розробляти свої природні ресурси та відповідальності за завдання шкоди довкіллю інших держав (Принцип 21);*
- ★ *принцип співробітництва у вирішенні екологічних проблем (Принцип 24).*

***День відкриття конференції (5 червня 1972 року) прийнято вважати Всесвітнім днем охорони довкілля. На думку більшості дослідників у 1972 р. покладено початок формування нової галузі міжнародного права – міжнародного екологічного права.

Резолюція 48/13

ухвалення резолуції 48/13 Ради з прав людини ООН, яка визнала право на чисте, здорове та стале довкілля в жовтні 2021 року.

Прийняття цих резолюцій становить важливе досягнення для захисту права людини на здорове довкілля та взаємопов'язаних і неподільних прав людини, які від нього залежать. Визнання права на здорове довкілля надає всім людям інструмент для того, щоб вимагати від своїх урядів, великих забруднювачів та відповідальних осіб відповідальності за збитки для довкілля.

Об'єктивні та процедурні складові

Об'єктивні складові:

чисте, безпечне для здоров'я людини повітря;
безпечний і стабільний клімат;
доступ до чистої безпечної для здоров'я людини питної води;
здоровий та сталий вирощений продукт;
нетоксичні середовища для проживання, праці, навчання та гри;
здорове та багате біорізноманіття.

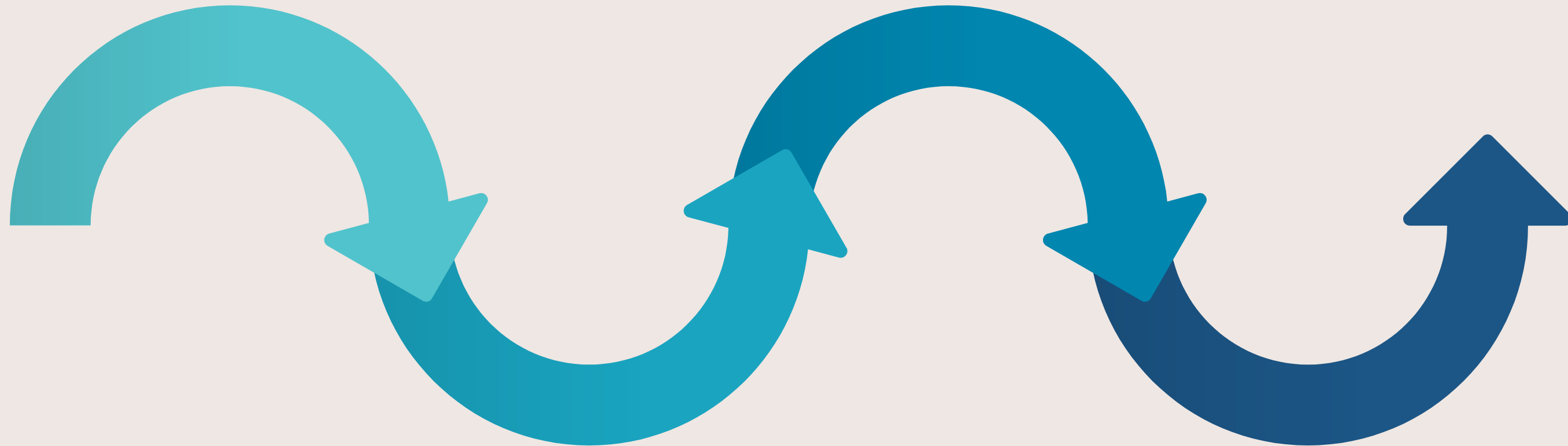
Процедурні складові:

доступ до інформації;
право на участь у прийнятті рішень та доступ до правосуддя;
ефективні засоби правового захисту, включаючи безпечно здійснення цих прав без репресій і помсти.

Каталітичні ефекти Резолюції

визнання Генеральною Асамблеєю того чи іншого права людини сприяло вжиттю державами заходів щодо забезпечення його реалізації.

Збільшення розуміння того, як погіршення стану довкілля загрожує реалізації всіх прав людини і як використання прав людини сприяє кращій охороні довкілля.

Збільшення юридичного визнання цього права в країнах, які поки що не визнають це право. Наприклад, як початкова точка для конституційних та/або законодавчих реформ щодо визнання права на безпечне довкілля.

Зростання рівня усвідомлення необхідності вирішення проблеми погіршення стану довкілля на загальносвітовому рівні.

Каталітичні ефекти Резолюції

визнання Генеральною Асамблеєю того чи іншого права людини сприяло вжиттю державами заходів щодо забезпечення його реалізації.

Посилення процесів впровадження та забезпечення дотримання в країнах, де право вже визнано.

Підвищення можливостей для суб'єктів прав та відповідальності суб'єктів обов'язків щодо поваги, захисту та виконання права на чисте довкілля.

Посилення механізмів гарантування захисту захисників прав людини в сфері довкілля.

Каталітичні ефекти Резолюції

визнання Генеральною Асамблеєю того чи іншого права людини сприяло вжиттю державами заходів щодо забезпечення його реалізації.

Посилення відповідальності приватного сектору в частині поваги до права людини на чисте довкілля.

Посилення інтегрованої відповіді на потрібну планетарну кризу з боку держав та системи ООН.

Підтримка вільної та активної участі громадськості та мешканців постраждалих населених пунктів у питаннях, пов'язаних з правом на чисте, сприятливе для здорового життя довкілля.

Комітет міністрів Ради Європи

у своїх "Рекомендаціях з прав людини та захисту довкілля" включив пропозиції для своїх держав-членів: розглянути визнання права на чисте, здорове та стале довкілля на національному рівні "як права людини, яке є важливим для реалізації прав людини та пов'язане з іншими правами та існуючим міжнародним правом" і розглянути розробку додаткових протоколів до та щоб формально внести право на чисте, здорове та стале довкілля в ці міжнародні інструменти "на основі термінології, яка використовується ООН".

Парламентська асамблея Ради Європи

рекоме́ндації, видані Парламентською асамблеєю Ради Європи, особливо щодо необхідності включення цього “права нового покоління” до європейської системи прав людини.

Саміт у Рейк'явіку, Ісландія (травень 2023 року)

- ★ Зобов'язання країн Ради Європи посилити захист довкілля
- ★ Заклик до визнання екологічного права на національному рівні
- ★ Розгляд можливості включення права на довкілля у Європейську конвенцію

Документ містить зобов'язання посилити роботу Ради Європи у сфері прав людини в аспектах довкілля на основі визнання права на чисте, здорове і стале довкілля і закликає держав-членів, які ще не зробили цього, активно розглянути можливість визнання цього права на національному рівні та “якнайшвидше завершити роботу Ради Європи щодо обговорення потреби і можливості нового інструменту чи інструментів у сфері прав людини та довкілля”, хоча документ не створює чіткого зобов'язання щодо розробки нового додаткового протоколу до Європейської конвенції про права людини.

Канада

Поправки до Закону про охорону навколишнього середовища 1999 року

Наслідки прийняття Резолюції спостерігаються і на національному рівні, включаючи країни, які дотепер були проти визнання права на чисте, здорове і стале довкілля в ООН. Наприклад, в Канаді поправки до Закону про охорону навколишнього середовища 1999 року, що були прийняті раніше Сенатом і Палатою Громад, отримали королівську санкцію 13 червня 2023 року. З цими поправками Закон вперше визнає право на чисте, здорове і стале довкілля для кожного індивіда і відповідний обов'язок держави його захищати.

Висновки

Право на безпечне довкілля –
ключовий елемент прав
людини

Міжнародне визнання
сприяє екологічним
реформам

Необхідна співпраця
держав, бізнесу та
громадськості

Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Дякую за увагу!